

DE BOEKTITEL.

In de tentoonstellingszaal der lettergieterij van de firma Tetterode is thans een expositie die eenigermate een overzicht geeft van „de boektitel”: haar ontstaan, groei, verwording, wederopbloei en ook decadentie.

De handschriften en ook de oude volksboeken, zij kenden den boektitel nog niet en met een: „hier beghint die historie van. . . .” opende het verhaal. Later werd de aantrekkelijkheid verhoogt door de printverbeeldingen. De namen van drukker en uitgever pareerden dan meestentijds op de laatste pagina, veelal tot een kunstige puntvorm typografisch gearrangeerd met een drukkersmerk besloten of wel daardoor vervangen. Of drukker-uitgever met zijn plaats achterin niet meer tevreden was, of dat andere reden er hem toe noopten, wie zal dat uitmaken, maar feit is, dat naam en merk des uitgevers naar den titelpagina verhuisden.

Aanvankelijk in een met de letter harmonieerende houtsnee, werd het drukkersmerk later een kopergravure, die afzonderlijk gedrukt moest worden. Dit afzonderlijk drukken van het vignet leidde er weder toe dan maar de heele pagina in koper te graveeren en er als het ware een illustratie van het boek, een symboliseering van den inhoud van te maken. De graveur domineerde boven de typograaf, tot dat — is het zuinigheid of beter inzicht geweest — de zetter zijn plaats herwon en zijn fantasie op den boektitel liet werken.

Helaas, het gevoel van schoonheid door regelmaat, door eenheid van letter, door witverdeeling, was verloren gegaan, en de typograaf, nog droomend van 't succes van zijn collega de graveur, begon met zijn siermateriaal te werken en bouwde er Grieksche tempels van, of hij etaleerde al zijn verschillende soorten van letters, soms in twee kleuren, indachtig de smakelijke 16e-eeuwsche Keulsche en Leipziger drukjes, maar het een noch het ander leidde tot schoonheid.

Van al deze fasen, die de boektitel doorloopen heeft, geeft de genoemde expositie ons

meestentijds markante specimina. Wij zien de „Mariken van Nieumeghen” en de Plantijn-drukken, kenbaar aan het boekmerk met den Passer; de in koper gegraveerde Elsevier-titels en de achttiende-eeuwsche Italianen.

De nieuwere tijd van het boek breekt aan met William Morris, die zich weer inspireerde op de producten der 15e eeuw, en later. . . . zie Veldheers Rembrandt-Kalender, . . . inspireerde men zich weer op Morris.

Niet enkel de versierde boektitel, met of zonder omranding keerde weer terug, maar ook de zuiver typografische en hiermede de moeilijkheid om de regels tot een mooie pagina te groepeeren, en toch te doen uitkomen, waarop de aandacht gevestigd dient te worden.

Dat veelheid in deze schaad, doet zelfs den titel van een „prachtwerk” als de „Breitner-uitgave” zien, waarbij het titelblad een soort reclame voor den inhoud lijkt.

Van grooter eenheid, tenminste wanneer de ontwerpende kunstenaar gevoel voor vlakverdeeling heeft, kan de geteekende, gelithografeerde, gehoutsnede titelpagina zijn. De verbindingen van letters, het uitvullen van regels, de groepeerings der woorden, dit al heeft de teekenaar meer in zijn macht dan de zetter, maar. . . . hij moet zich volkomen bewust zijn, dat zijn werk dient te blijven in het karakter der volgende boekpagina's, dat zijn titel zich aansluit bij de verdere typografie, dat zijn letters leesbaar moeten zijn, kortom dat hij als grafisch kunstenaar volkomen op de hoogte is van de bijzondere eischen die het boek stelt.

De tentoonstelling bij de firma Tetterode bedoelt echter niet zoo zeer op het goede en slechte te wijzen, doch slechts een min of meer historisch overzicht te geven; maar van zelf leidt dit tot het critisch beschouwen der verschillende tijdperken en tot overwegingen de boekkunst van heden betreffende. En als zoodanig zal dan ook de vakman, zoowel als de kunstenaar, die zich op boekgebied wil begeven, er zijn licht kunnen opsteken.

R. W. P. Jr.